

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważone systemy żywnościowe”**(opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji francuskiej)**

(2022/C 194/10)

Sprawozdawca: **Arnold PEUCH d'ALISSAC**Współsprawozdawca: **Peter SCHMIDT**

Wniosek o konsultację	Pismo prezydencji francuskiej w Radzie, 21.9.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	7.1.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.1.2022
Sesja plenarna nr	566
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	165/2/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES jest pierwszą instytucją UE, która wezwała do opracowania kompleksowej polityki żywnościowej w UE w celu zachęcenia do zdrowego odżywiania się w ramach zrównoważonych systemów żywnościowych, połączenia rolnictwa z żywieniem i usługami ekosystemowymi oraz zapewnienia łańcuchów dostaw gwarantujących ochronę zdrowia publicznego dla wszystkich grup społeczeństwa europejskiego ⁽¹⁾. Taka polityka, odzwierciedlona obecnie w strategii „Od pola do stołu”, powinna poprawić spójność w obszarach polityki związanych z żywnością, uświadomić wartość żywności i promować zrównoważone systemy żywnościowe.

1.2. W odpowiedzi na wniosek prezydencji francuskiej o sporządzenie niniejszej opinii rozpoznawczej EKES wskazuje następujące kluczowe elementy, które należy wykorzystać na szczeblu UE w celu ochrony konkurencyjności ⁽²⁾ producentów europejskich, aby zapewnić zarówno bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważony rozwój w Europie, jak i przystępne ceny dla konsumentów:

- i. promowanie otwartej strategicznej autonomii na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju,
- ii. opracowywanie innowacyjnych technologii i nasion, aby móc zawsze zapewnić rozwiązania rolnikom borykającym się z ograniczeniami pod względem istniejących narzędzi,
- iii. zapewnienie cyfryzacji i zasięgu łączności szerokopasmowej jako warunku wstępnego rolnictwa precyzyjnego i robotyki oraz wspieranie inwestycji w takie zrównoważone techniki,
- iv. promowanie szkoleń w zakresie tych nowych technologii i ułatwanie dostępu do nich producentom rolnym, a zwłaszcza młodym rolnikom,
- v. zapewnienie wzajemności norm i równych warunków działania poprzez uznanie strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz bioróżnorodności przewidzianych w ramach Zielonego Ładu oraz zawartych w nich norm za światowe standardy zrównoważonego rozwoju we wszystkich przyszłych umowach handlowych UE oraz uwzględnienie ich w obecnych umowach handlowych i porozumieniach WTO,
- vi. promowanie wartości żywności poprzez popularyzację edukacji żywieniowej wśród konsumentów, co zbliży sektor rolny do społeczeństwa,
- vii. zapewnienie uczciwych cen i sprawiedliwego rozkładu dochodów w całym łańcuchu, zwiększenie gotowości konsumentów do płacenia odpowiednich cen za lepszą żywność i do ograniczenia konsumpcji, a także zakazanie nieuczciwych praktyk handlowych za pomocą ambitnych przepisów,

⁽¹⁾ Opinia EKES-u „Wkład społeczeństwa obywatelskiego w rozwój kompleksowej polityki żywnościowej w UE” (Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18).

⁽²⁾ Zob. definicja konkurencyjności w punkcie 3.1.

- viii. dostosowanie praktyk i działań przedsiębiorstw branży spożywczej do celów zrównoważonego rozwoju,
- ix. zapewnienie zorganizowanego zaangażowania i udziału społeczeństwa obywatelskiego i wszystkich zainteresowanych stron w całym łańcuchu dostaw żywności, w tym za pośrednictwem Europejskiej Rady Polityki Żywnościowej – wspieranie współpracy, a nie konkurencji.
- 1.3. Ponadto EKES wskazuje następujące kluczowe dźwignie mogące zmniejszyć zależność UE od czynników produkcji, w tym od środków syntetycznych, oraz zwiększyć niezależność UE pod względem zaopatrzenia w białko:
- i. Wsparcie UE dla metod niskonakładowych, szczególnie w odniesieniu do paliw kopalnych i pestycydów, oraz zwiększenie wydajności środków produkcji w rolnictwie w Europie.
- ii. Pod każdym względem pożądane jest zwiększenie niezależności UE, jeśli chodzi o zaopatrzenie w białko. Przywóz soi z państw trzecich może być przyczyną wylesiania, degradacji lasów i niszczenia naturalnych ekosystemów w niektórych z tych krajów. Uprawianie w Unii roślin strączkowych i ich nasion o wysokiej zawartości białka ograniczyłoby ich przywóz, a tym samym miałyby pozytywny wpływ na klimat i środowisko.
- iii. Organizacja i wsparcie sektora białka, aby promować produkcję i przekonywać do niej rolników, zwłaszcza dzięki ambitnej wspólnej polityce rolnej (WPR).
- iv. zwiększenie produkcji nasion oleistych i makuchów. Biorąc pod uwagę główny cel, jakim jest produkcja żywności, wycena nasion oleistych opiera się na wycenie zarówno oleju, jak i makuchów, i nie można ich oddzielić. Umożliwia to zwiększenie zrównoważonej produkcji żywności i energii.
- v. Wzmocnienie działań UE na rzecz ochrony i odbudowy lasów na świecie, w szczególności poprzez ulepszenie obecnego systemu certyfikacji lasów (program uznawania systemów certyfikacji lasów [ang. PEFC], Rada Dobrej Gospodarki Leśnej [ang. FSC]), służący zatwierdzaniu produktów, które nie przyczyniają się do wylesiania.
- vi. Rozwijanie krótkich, uczciwych i przejrzystych łańcuchów dostaw oraz zadbanie o to, by przejście na zrównoważone rolnictwo była nastawione na stopniowe postępy w celu zachowania istniejącej równowagi.
- vii. Zapewnienie wszystkim możliwości korzystania z prawa do pożywienia, w szczególności zaś osobom znajdującym się w niepewnej sytuacji ekonomicznej i społecznej, oraz ułatwienie eksperymentowania w zakresie innowacji społecznych. Pomoc żywnościowa musi pozostać obowiązkową polityką państw członkowskich.
- viii. Zadbanie o to, by żywność była wytwarzana na całym obszarze UE.

1.4. EKES z zadowoleniem przyjmuje „Plan awaryjny na rzecz zapewnienia zaopatrzenia w żywność i bezpieczeństwa żywnościowego w czasach kryzysu” i propozycję stworzenia europejskiego mechanizmu gotowości i reagowania na kryzysy związane z bezpieczeństwem żywnościowym (EFSCM) oraz zaleca, by postanowienia te zostały uwzględnione w kompleksowej polityce żywnościowej⁽³⁾. Apeluje, by przydzielono mu czynną rolę w specjalnej grupie ekspertów.

2. Wprowadzenie

2.1. EKES jest pierwszą instytucją UE, która wezwała do opracowania kompleksowej polityki żywnościowej w UE w celu zachęcenia do zdrowego sposobu odżywiania w ramach zrównoważonych systemów żywnościowych, połączenia rolnictwa z żywieniem i usługami ekosystemowymi oraz zapewnienia łańcuchów dostaw gwarantujących ochronę zdrowia publicznego dla wszystkich grup społeczeństwa europejskiego⁽⁴⁾. Taka polityka, odzwierciedlona obecnie w strategii „Od pola do stołu”, powinna poprawić spójność w obszarach polityki związanych z żywnością, uświadomić wartość żywności i promować zrównoważone systemy żywnościowe.

⁽³⁾ Opinia EKES-u „Wkład społeczeństwa obywatelskiego w rozwój kompleksowej polityki żywnościowej w UE” (Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18).

⁽⁴⁾ Opinia EKES-u „Wkład społeczeństwa obywatelskiego w rozwój kompleksowej polityki żywnościowej w UE” (Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18).

2.2. Europejski Zielony Ład, poprzez zasady określone w strategii „Od pola do stołu” i strategię na rzecz bioróżnorodności, stwarza możliwość potwierdzenia „społecznej umowy w sprawie żywności” między Unią Europejską (UE) a jej obywatelami oraz promowania sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego w obliczu kryzysu klimatycznego i środowiskowego.

2.3. Pandemia COVID-19 ma niespotykane dotąd skutki dla społeczeństwa i gospodarki⁽⁵⁾. Pomimo napotykaných trudności i przeszkód rolnicy i uczestnicy łańcucha żywnościowego w całej UE starają się utrzymać produkcję i zapewnić wyżywienie ludności. Unijny sektor rolno-spożywczy wykazał się odpornością, dostarczając bezpieczną żywność wysokiej jakości, mimo że wystąpiły zakłócenia w łańcuchu dostaw.

2.4. Francuska Krajowa Rada ds. Żywności (CNA) wydała w lipcu 2021 r. opinię (nr 89) zatytułowaną „Informacje zwrotne dotyczące kryzysu związanego z COVID-19 – okres pierwszych krajowych obostrzeń we Francji”⁽⁶⁾. W opinii stwierdza się, że wybuch kryzysu związanego z COVID-19 zwiększył potrzebę opracowania bardziej systemowej wizji systemów żywnościowych poprzez wdrożenie podejścia „Jedno zdrowie” na wszystkich poziomach łańcucha dostaw żywności. W takim zintegrowanym podejściu do zdrowia kładzie się nacisk na interakcje pomiędzy zwierzętami, ludźmi i ich środowiskiem. Z powodu niepewności gospodarczej i społecznej – którą kryzys niekiedy powodował lub potęgował – wyraźniej widać też nierówności w dostępie do żywności, które są nie do pogodzenia ze zrównoważonym systemem żywnościowym. To skłania do refleksji nad prawem do pożywienia i demokracją żywnościową. Dostęp do żywności zdrowej, wyprodukowanej zgodnie z prawem, przystępnej cenowo i dostępnej dla całej populacji UE ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów Zielonego Ładu⁽⁷⁾. EKES uważa, że dążenie do przeznaczenia do 2030 r. 25 % gruntów rolnych w UE na uprawy ekologiczne jest bardzo ambitne⁽⁸⁾ i wzywa do opracowania w tym celu ogólnounijnej strategii wsparcia, przy czym należy pamiętać, że wzrosnąć musi również konsumpcja.

2.5. Kryzys pokazał ponadto, że istnieje potrzeba zwiększenia koordynacji i poprawy planowania awaryjnego, aby być przygotowanym na ryzyko, jakie może zagrozić dostawom żywności w UE i bezpieczeństwu żywnościowemu UE. Chodzi o to, by nie dopuścić do powielenia doświadczeń związanych z COVID-19, kiedy to środki koordynacji na poziomie UE musiały być podejmowane *ad hoc* i opracowywane na bieżąco. Aby osiągnąć ten cel, Komisja opublikowała niedawno komunikat w sprawie planu awaryjnego na rzecz zapewnienia zaopatrzenia w żywność i bezpieczeństwa żywnościowego w czasach kryzysu⁽⁹⁾. Wskazano w nim obszary wymagające poprawy rozpoznane w czasie pandemii COVID-19, zasady, których należy przestrzegać w czasie kryzysu, oraz omówiono stworzenie EFSCM. Obejmuje to m.in. powołanie specjalnej grupy ekspertów, w skład której wejdą organy publiczne z państw członkowskich i spoza UE, a także zainteresowane strony.

2.6. Zgodnie z definicją FAO zrównoważony system żywnościowy to „system żywnościowy, który zapewnia bezpieczeństwo żywnościowe i żywienie dla wszystkich w sposób niezagrażający gospodarczym, społecznym i środowiskowym podstawom bezpieczeństwa żywnościowego i żywienia dla przyszłych pokoleń”⁽¹⁰⁾. Strategia „Od pola do stołu” musi uwzględniać konsekwencje kryzysu, ale także ustanawiać niezbędne gwarancje w celu zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego w UE. Systemy żywnościowe UE powinny „gwarantować ilość i jakość dostaw dla ludności, poprzez wspieranie konkurencyjności sektora żywnościowego i uwzględnienie wyzwań wynikających ze zrównoważonego rozwoju”. Powinny również wspierać innowacje społeczne.

2.7. Wspólne Centrum Badawcze (JRC) KE opublikowało w sierpniu 2021 r. sprawozdanie zatytułowane „Modelling environmental and climate ambitions in the agricultural sector with the CAPRI model” [Modelowanie ambicji środowiskowych i klimatycznych w sektorze rolnym z wykorzystaniem modelu CAPRI]⁽¹¹⁾, zawierające symulację wpływu na sektor rolny i rynki UE niektórych określonych ilościowo celów zawartych w strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz bioróżnorodności (ograniczenie stosowania środków ochrony roślin, ograniczenie strat składników odżywczych, zwiększenie powierzchni obszarów w rolnictwie ekologicznym oraz rozszerzenie obszarów zainteresowania). Wydaje się, że cele te mogłyby doprowadzić do zmniejszenia produkcji UE o 10–15 %, do spadku dochodów rolników, wzrostu cen i jednoczesnego wzrostu przywozu. Wyniki tego sprawozdania wyraźnie wskazują na znaczenie równoczesnego uwzględnienia transformacji rolnej i żywnościowej. Jak stwierdzono w strategii „Od pola do stołu”, ograniczenie strat i marnotrawienia żywności mogłoby zapobiec tej sytuacji. Odpowiednią metodą mogłaby być skuteczna dystrybucja dostępnych zasobów żywnościowych.

⁽⁵⁾ Europejski PKB spadł w 2. kwartale 2020 r. o 11,8 % (Eurostat).

⁽⁶⁾ <https://cna-alimentation.fr/avis/tous-les-avis/>

⁽⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu „Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268).

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie planu działania na rzecz rozwoju produkcji ekologicznej (Dz.U. C 517 z 22.12.2021, s. 114).

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/contingency-plan_en

⁽¹⁰⁾ <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>

⁽¹¹⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121368/pubsy_jrc_technical_report_-_capri_environmental_and_climatic_ambition_2.pdf.

2.8. Zmiany w sposobie odżywiania stanowią integralną część transformacji systemu rolnego i żywnościowego jako całości, podobnie jak inne obszary strategii politycznych, takie jak handel, konkurencja, zdrowie, edukacja, środowisko i polityka konsumencka.

2.9. Francuska prezydencja Rady UE zwróciła się do EKES-u o przygotowanie opinii rozpoznawczej dotyczącej w szczególności:

- dźwigni, które należy wykorzystać na szczeblu UE w celu ochrony konkurencyjności producentów europejskich z myślą o zapewnieniu zarówno europejskiego bezpieczeństwa żywnościowego, jak i przystępnych cen konsumentom,
- dźwigni sprzyjających zmniejszeniu zależności UE od czynników produkcji, w tym od środków syntetycznych, oraz zwiększeniu niezależności UE pod względem zaopatrzenia w białko, aby wesprzeć transformację sektora rolnego i zapewnić zrównoważoną przemianę europejskich systemów żywnościowych.

3. Dźwignie, które należy wykorzystać na szczeblu UE w celu ochrony konkurencyjności producentów europejskich z myślą o zapewnieniu zarówno europejskiego bezpieczeństwa żywnościowego (i zrównoważoności), jak i przystępnych cen konsumentom

3.1. Jak stwierdzono w poprzednich opiniach EKES-u, aby kompleksowa europejska polityka żywnościowa naprawdę odpowiadała potrzebom europejskich konsumentów, ceny i jakość żywności produkowanej w UE w sposób zrównoważony muszą być konkurencyjne. Oznacza to, że europejski sektor rolno-spożywczy musi być w stanie dostarczać żywność konsumentom po cenach zawierających dodatkowe koszty takich elementów jak zrównoważony charakter, dobrostan zwierząt, bezpieczeństwo żywności, wartość odżywcza, a także godziwy dochód dla rolników, a zarazem utrzymać swą pozycję, tak by przeważająca większość konsumentów wybierała tę żywność ⁽¹²⁾.

3.2. Mając na uwadze powyższe definicje bezpieczeństwa żywnościowego, zrównoważonego systemu żywnościowego i konkurencyjności, utrzymanie konkurencyjności europejskich podmiotów gospodarczych i sprawiedliwych łańcuchów wartości powinno przekładać się na sprawiedliwe wynagrodzenie dla rolników, zachęcające do stosowania przez nich godnych naśladowania praktyk lub stanowiące wyraz uznania w tym względzie. Oprócz roli związanej z żywieniem system żywnościowy oferuje rzeczywiste rozwiązanie problemów związanych z klimatem, w szczególności poprzez dostosowanie systemów produkcji, magazynowanie dwutlenku węgla w glebie, infrastrukturę glebową i agroekologiczną, naturalne filtrowanie wody pitnej, a także zwiększenie i utrzymanie bioróżnorodności. Jednak w strategii „Od pola do stołu” Komisja Europejska (KE) proponuje niewiele konkretnych działań mających na celu wzmocnienie sektora rolno-spożywczego i dochodów producentów pierwotnych, a żadne z tych działań nie wzmocnia konkurencyjności sektora. Tymczasem te kluczowe kwestie powinny stanowić centralny punkt wdrażania strategii, ponieważ to one przeważają o jej powodzeniu.

3.3. Ukierunkowane programy badawczo-rozwojowe oraz rozwój transferu wiedzy mają podstawowe znaczenie dla promowania jakości i zapewnienia wydajności, przy jednoczesnym zagwarantowaniu zrównoważonego rozwoju. Należy skoncentrować wysiłki na zapewnieniu rolnikom praktycznych, dostępnych i opłacalnych rozwiązań technologicznych (np. rolnictwo precyzyjne, narzędzia do podejmowania decyzji itp.) oraz narzędzi wspierających produkcję agroekologiczną i lokalną, w tym wsparcie dla tych grup, które nie posiadają wiedzy na temat zrównoważonej produkcji.

3.4. UE musi również zagwarantować zdecydowane zaangażowanie na rzecz wdrożenia podstawowych praw wszystkich pracowników łańcucha żywnościowego (produkcja, przetwarzanie, dystrybucja). W tym kontekście UE powinna zobowiązać się do skutecznej ochrony podstawowych praw socjalnych pracowników, a w szczególności do przestrzegania odpowiednich postanowień Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych i odpowiednich konwencji i zaleceń MOP.

3.5. Poniższe elementy można uznać za dźwignie do wykorzystania na szczeblu UE w celu ochrony konkurencyjności producentów europejskich z myślą o zapewnieniu zarówno europejskiego bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważoności, jak i przystępnych cen dla konsumentów.

3.5.1. Promowanie otwartej strategicznej autonomii na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju

- i. EKES proponował już definicję **otwartej strategicznej autonomii** mającą zastosowanie do systemów żywnościowych i opartą na produkcji żywności, sile roboczej i sprawiedliwym handlu. Nadrzędnym celem jest przy tym zapewnienie wszystkim obywatelom UE bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważoności poprzez sprawiedliwe, zdrowe, trwałe i odporne dostawy żywności ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu „Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268).

⁽¹³⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Strategiczna autonomia, bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważona gospodarka żywnościowa” (Dz.U. C 105 z 4.3.2022, s. 56).

- ii. EKES podkreślił również⁽¹⁴⁾, że niezbędna jest harmonizacja norm produkcji w celu uniknięcia zakłóceń konkurencji i umożliwienia każdemu z państw produkcji podstawowych produktów żywnościowych. Klauzule ochronne WTO, zarówno ogólne, jak i dwustronne, wymagają udoskonalenia zgodnie z różnymi kryteriami, które EKES wymienia w niniejszej opinii. Celem jest zapewnienie uczciwej konkurencji i zrównoważoności sektorów rolno-spożywczych UE, a także zagwarantowanie suwerenności żywnościowej UE – zarówno producentów, jak i konsumentów. Potrzeba suwerenności żywnościowej stała się szczególnie widoczna podczas pandemii COVID-19. Obecne klauzule są nieskuteczne ze względu na zbyt długi czas wdrażania. Tymczasem dzięki cyfryzacji gospodarki dane mogą być dostępne w ciągu kilku godzin. Monitorowanie ilości i cen jest obecnie skuteczne i umożliwia szybkie reagowanie.
- iii. W szczególności systemy żywnościowe UE powinny być bardziej zróżnicowane. Należy również wzmocnić siłę roboczą w rolnictwie, zwłaszcza poprzez przyciąganie młodych ludzi i zapewnianie godnych warunków pracy i dochodów, zaś polityka handlowa powinna być dostosowana do konkurencyjności i unijnych norm zrównoważonej gospodarki żywnościowej⁽¹⁵⁾.

3.5.2. *Zapewnienie wzajemności norm poprzez ujęcie we wszystkich przyszłych umowach handlowych UE strategii „Od pola do stołu” i strategii na rzecz bioróżnorodności, należących do Zielonego Ładu, jako światowych standardów zrównoważonego rozwoju*

- i. Ponieważ uwzględnienie i wdrożenie celów zrównoważonego rozwoju i wyższych standardów w wielostronnych umowach handlowych jest poważnym wyzwaniem, EKES zaproponował, by we wszystkich przyszłych umowach handlowych UE uznać przedstawioną w Europejskim Zielonym Ładzie strategię „Od pola do stołu”, strategię na rzecz bioróżnorodności i strategię „Gotowi na 55” za światowe standardy zrównoważonego rozwoju. W perspektywie krótkoterminowej większe postępy w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju oraz podstawowych standardów w zakresie ochrony środowiska i standardów społecznych wydają się możliwe w dwustronnych umowach handlowych. Powszechnie wiadomo, że handel produktami rolnymi odgrywa kluczową rolę w realizacji większości, jeżeli nie wszystkich, celów zrównoważonego rozwoju oraz że WTO ma do odegrania ważną rolę w osiągnięciu tego celu; bez skutecznego wielostronnego mechanizmu handlowego byłoby to o wiele trudniejsze. Zamykanie granic podczas kryzysów zazwyczaj pogłębia kryzys i nie stanowi rozwiązania. EKES jest zdania, że UE powinna wdrożyć przepisy nakładające na przedsiębiorstwa obowiązek zachowania należytej staranności w całym łańcuchu dostaw w celu określenia zagrożeń środowiskowych i społecznych oraz naruszeń praw człowieka, zapobiegania im i łagodzenia ich skutków. UE musi zagwarantować, że umowy handlowe nie przyczynią się do przeniesienia problemów poza Unię i na przykład zwiększenia wyłesiania w innych krajach. Wszystkie umowy handlowe UE muszą przestrzegać unijnych przepisów dotyczących środków sanitarnych i fitosanitarnych oraz zasady ostrożności⁽¹⁶⁾.
- ii. EKES podkreślił również, że bez zmian w polityce handlowej UE nie uda się osiągnąć celów strategii „Od pola do stołu”⁽¹⁷⁾. Strategia ta obejmuje istotne kroki mające na celu wzmocnienie przepisów dotyczących zrównoważonego rozwoju w zawieranych przez UE dwustronnych umowach o wolnym handlu oraz lepsze egzekwowanie tych przepisów. Można jednak podjąć dalsze działania w celu zapewnienia zgodności z umowami międzynarodowymi oraz usprawnienia procedur powiadamiania o naruszeniach zobowiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju i podejmowania działań w takich przypadkach. Zgodnie z propozycjami KE i PE dotyczącymi innych sektorów i omówionymi w opinii NAT/834⁽¹⁸⁾ należy rozważyć wprowadzenie mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (CBAM) w odniesieniu do przywozu produktów rolnych.
- iii. EKES proponuje utworzenie unijnej agencji zajmującej się certyfikacją przywożonej produkcji zgodnie z unijnymi normami zrównoważonego rozwoju.
- iv. Ponadto EKES wzywa UE do zapewnienia rzeczywistej wzajemności norm w preferencyjnych umowach handlowych, szczególnie w odniesieniu do dobrostanu zwierząt, zrównoważonego rozwoju i identyfikowalności od pola do stołu (oznaczanie pochodzenia surowców, składników produktów przetworzonych i wszystkich komponentów żywności), poprzez wykorzystanie i włączanie do głównego nurtu polityki tego, co udało się osiągnąć w niektórych zawartych niedawno porozumieniach dwustronnych. Istotne jest także znalezienie dla rolników nowych zrównoważonych metod, promowania zrównoważonych praktyk oraz zadbanie o to, by drobnicy rolnicy w UE i w krajach rozwijających się mogli

⁽¹⁴⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Wprowadzenie środków ochronnych dla produktów rolnych w umowach handlowych” (Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 49).

⁽¹⁵⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Strategiczna autonomia, bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważona gospodarka żywnościowa” (Dz.U. C 105 z 4.3.2022, s. 56).

⁽¹⁶⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Zgodność polityki handlowej UE z Europejskim Zielonym Ładem” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 66).

⁽¹⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu „Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268).

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 152 z 6.4.2022, s. 181.

korzystać z nowych możliwości w zakresie zrównoważonej produkcji. Refleksje takie należy prowadzić na wielostronnych forach takich jak Komitet ONZ ds. Światowego Bezpieczeństwa Żywnościowego i Komisja Kodeksu Żywnościowego, a nie ograniczać ich do negocjacji dwustronnych, w których rolnicy i organizacje społeczeństwa obywatelskiego mają niewielki udział, brakuje równowagi sił, a nadrzędnym celem jest liberalizacja handlu. Planowane ramy legislacyjne dotyczące zrównoważonych systemów żywnościowych mogą stać się punktem wyjściowym. Musi to służyć ustaleniu jasnej definicji zrównoważonych systemów żywnościowych zgodnej z obowiązującymi w UE definicjami zrównoważenia środowiskowego⁽¹⁹⁾.

3.5.3. Promowanie wartości żywności

- i. Z najnowszych danych opublikowanych przez Eurostat wynika, że w 2019 r. część budżetu domowego przeznaczona na żywność i napoje bezalkoholowe stanowiła 13 % całkowitych wydatków konsumpcyjnych. Stanowi to znaczny spadek w stosunku do stanu istniejącego na początku funkcjonowania WPR. Wartość ta, choć zróżnicowana w zależności od kraju, stanowi trzecią w kolejności kategorię wydatków gospodarstw domowych w UE po kategorii „mieszkanie, woda, energia elektryczna i paliwa” (23,5 %) oraz kategorii „transport” (13,1 %). Jednocześnie według WHO wzrost poziomu otyłości na świecie przybrał rozmiary epidemii. W 2017 r. problem otyłości dotyczył 17 % dorosłych w UE. Mówiąc dokładniej, 52 % Europejczyków czyli co drugi dorosły i prawie co trzecie dziecko miało nadwagę lub cierpiało na otyłość. Oznacza to, że obserwujemy w Europie trendy ogólnoświatowe, bowiem wzrasta spożycie żywności przetworzonej, lecz także tłustej, słodkiej i słonej.
- ii. By zaradzić tej sytuacji, można sięgnąć po kilka głównych rozwiązań: EKES podkreśla, że podejście oparte na wspólnej europejskiej etykiecie żywności odzwierciedlającej wytyczne dotyczące zrównoważonego odżywiania zwiększyłoby przejrzystość i zniechęciło do używania niepotrzebnie tanich surowców, które są zarówno niezdrowe, jak i niezrównoważone (np. tłuszcze trans, olej palmowy i nadmiar cukru). Dla konsumentów plusem byłyby dodatkowe etykiety żywności uwzględniające aspekty środowiskowe i społeczne. Zachęcałyby one do dokonywania zdrowszych i bardziej zrównoważonych wyborów⁽²⁰⁾.
- iii. Cena z pewnością jest istotnym czynnikiem motywującym konsumentów, szczególnie w czasach kryzysu, ale jakość jest równie ważna, a według niektórych badań nawet ważniejsza. Konsumenti muszą mieć świadomość, że wymogi spełniane przez rolników w UE, choćby ze względu na podstawę regulacyjną, są wyższe niż te, które obowiązują poza UE. Wymogi te stanowią gwarancję jakości, zdrowia, bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju naszej produkcji.

3.5.4. Zapewnienie uczciwych cen i zakazanie nieuczciwych praktyk handlowych

- i. Funkcjonujący łańcuch dostaw żywności jest w rzeczywistości tak silny, jak jego najsłabsze ogniwo, a tym najsłabszym ogniwem zdecydowanie zbyt długo byli rolnicy. Dyrektywa UE w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych w łańcuchu dostaw żywności⁽²¹⁾ jest istotnym krokiem naprzód⁽²²⁾. Po raz pierwszy osiągnięto porozumienie w sprawie wiążących zasad regulujących niektóre nieuczciwe praktyki handlowe. Dyrektywa ma na celu zapewnienie większej ochrony rolnikom w UE, ich organizacjom producentów i dostawcom detalicznym. Równowagę sił w łańcuchu dostaw żywności można osiągnąć jedynie poprzez przyjęcie wiążących ram prawnych. Ważnym warunkiem jest również organizacja sektorów i rolników, a wszystkie te działania mają na celu dostarczenie konsumentom produktów spożywczych wysokiej jakości. Na koniec należy zadbać o to, by wszystkie podmioty zaangażowane w produkcję żywności mogły uzyskiwać sprawiedliwe i odpowiednie dochody oraz by konsumenci mieli dostęp do wysokiej jakości i zdrowych produktów po rozsądnych cenach.

3.5.5. Dostosowanie praktyk i działań przedsiębiorstw spożywczych do celów zrównoważonego rozwoju⁽²³⁾

- i. Europejski Zielony Ład i plan odbudowy UE wskazują na potrzebę oddzielenia wzrostu gospodarczego od niezrównoważonych praktyk. Decyzja Rady UE w sprawie celów klimatycznych na 2030 r. dowodzi, że UE może odgrywać wiodącą rolę w tym obszarze, przy czym działania w tym zakresie należy prowadzić w szerszym kontekście

⁽¹⁹⁾ Opinia EKES-u w sprawie komunikatu „Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268).

⁽²⁰⁾ Opinia EKES-u „Promowanie zdrowego i zrównoważonego odżywiania w UE” (Dz.U. C 190 z 5.6.2019, s. 9).

⁽²¹⁾ Dz.U. L 111 z 25.4.2019, s. 59.

⁽²²⁾ Opinia EKES-u „W kierunku sprawiedliwego łańcucha dostaw żywności” (opinia rozpoznawcza) (Dz.U. C 517 z 22.12.2021, s. 38).

⁽²³⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Dostosowanie strategii i działań przedsiębiorstw sektora spożywczego do celów zrównoważonego rozwoju na rzecz zrównoważonej odbudowy gospodarczej po pandemii COVID-19” (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

celów zrównoważonego rozwoju. Niezbędnym elementem realizacji celów zrównoważonego rozwoju są dostosowane do nich praktyki i działania przedsiębiorstw spożywczych, jako że cele te znajdują się w centrum strategii (poprzez działania i ambitne założenia, ocenę wpływu oraz przejrzyste informowanie o wynikach) ⁽²⁴⁾.

3.5.6. *Zapewnienie zorganizowanego zaangażowania i udziału społeczeństwa obywatelskiego i wszystkich zainteresowanych stron w całym łańcuchu dostaw żywności, w tym za pośrednictwem Europejskiej Rady Polityki Żywnościowej ⁽²⁵⁾ – rozwijanie współpracy, a nie konkurencji*

i. EKES od dawna opowiada się za podejściem ogólnospołecznym, obejmującym więcej narzędzi partycypacyjnych, aby zapewnić większe zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza młodych ludzi, i udział w procesie podejmowania decyzji dotyczących zrównoważonego rozwoju. Takie współtworzenie może odbywać się za pośrednictwem Europejskiej Rady Polityki Żywnościowej, do czego EKES zdecydowanie zachęca.

4. Dźwignie, które mogą pomóc w zmniejszeniu zależności UE od czynników produkcji, w tym od środków syntetycznych, oraz zwiększyć niezależność UE pod względem zaopatrzenia w białko

4.1. Zmniejszenie zależności od czynników produkcji, zwłaszcza od środków syntetycznych

4.1.1. Jak wyjaśniono w sprawozdaniu PE w sprawie łańcucha dostaw środków produkcji rolnej: struktura i jej konsekwencje, duża zmienność cen surowców rolnych i środków produkcji rolnej przyczyniła się do braku stabilności dochodów w rolnictwie i utrudniła rolnikom długoterminowe inwestycje. Jednocześnie rolnicy dotkliwie odczuwają brak narzędzi i alternatyw, ponieważ badania w niewystarczającym stopniu skupiają się na tych wyzwaniach. Istnieje istotna potrzeba zdecydowanej mobilizacji i inwestycji finansowych na przykład w agroekologię, badania nad nowymi odpornymi odmianami, w nowe metody biokontroli i rolnictwo precyzyjne.

4.1.2. W odniesieniu do antybiotyków w produkcji zwierzęcej należy przypomnieć, że w dziedzinie tej podejmowane są godne uwagi starania, na co zwróciła uwagę Europejska Agencja Leków, podkreślając, że w latach 2011–2017 sprzedaż antybiotyków weterynaryjnych spadła o 32,5%. Jednak wyznaczony przez Europę cel ograniczenia stosowania antybiotyków u zwierząt o dodatkowe 50% może mieć poważne konsekwencje dla zdrowia i dobrostanu zwierząt oraz może zagrozić bezpieczeństwu żywności. Rolnicy i weterynarze są naprawdę świadomi i przy wsparciu rządów promują odpowiednie i uzasadnione stosowanie antybiotyków, które należy utrzymać. Zarazem trzeba opracować i udostępnić skuteczne i przystępne cenowo alternatywy dla antybiotyków, ponieważ obecny poziom ich stosowania wciąż jest niepokojący. EKES w pełni popiera akt delegowany zaproponowany przez Komisję Europejską w ramach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 ⁽²⁶⁾, który przewiduje zarezerwowanie niektórych środków przeciwdrobnoustrojowych na potrzeby medycyny człowieka. Niezbędne są trzy narzędzia:

- inwestowanie w dobrostan zwierząt (więcej przestrzeni dla każdego zwierzęcia),
- wzmocnienie profilaktyki poprzez szczepienia i samoszczepienie ⁽²⁷⁾,
- utrzymanie i zapewnienie dostępu do suplementów żywnościowych.

4.1.3. W strategii „Od pola do stołu” Komisja Europejska promuje ograniczenie stosowania środków ochrony roślin i antybiotyków oraz zmniejszenie strat składników odżywczych w wyniku nadmiernego nawożenia, w celu poprawy ochrony środowiska, ochrony zdrowia, zwiększenia powierzchni upraw ekologicznych i zwalczania antybiotykooporności. Zrównoważoną alternatywę dla syntetycznych środków ochrony roślin stanowią mogą biostymulatory, a organy regulacyjne UE powinny zezwolić MŚP na opracowywanie i rejestrowanie takich produktów. Za zmniejszeniem zależności gospodarstw od czynników produkcji, w tym od syntetycznych środków produkcji i paliw kopalnych, oprócz negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie wynikającego z niezrównoważonego ich stosowania przemawiają również przesłanki ekonomiczne, o ile istnieją skuteczne, solidne i trwałe alternatywy. Wzrost kosztów nakładów wpłynąłby bezpośrednio na koszty produkcji, skutkując obniżeniem dochodów gospodarstw rolnych albo – jeśli może być przeniesiony na kolejne ogniwa łańcucha dostaw – wpływając na ceny produktów rolnych i spożywczych. EKES podkreśla potrzebę zmniejszenia ilości czynników produkcji na kilogram wyprodukowanej żywności (środki chemiczne, praca, ropa naftowa, energia,

⁽²⁴⁾ Opinia EKES-u z inicjatywy własnej „Dostosowanie strategii i działań przedsiębiorstw sektora spożywczego do celów zrównoważonego rozwoju na rzecz zrównoważonej odbudowy gospodarczej po pandemii COVID-19” (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽²⁵⁾ Opinia EKES-u „Wkład społeczeństwa obywatelskiego w rozwój kompleksowej polityki żywnościowej w UE” (Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 18); Opinia EKES-u w sprawie komunikatu „Strategia »od pola do stołu« na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego” (Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 268)

⁽²⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/6 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie weterynaryjnych produktów leczniczych i uchylające dyrektywę 2001/82/WE (Dz.U. L 4 z 7.1.2019, s. 43).

⁽²⁷⁾ Szczepionka przygotowana z patogenów wyizolowanych z chorego zwierzęcia lub zdrowego zwierzęcia z tego samego gospodarstwa i przeznaczona do podawania temu choremu zwierzęciu lub zwierzętom z tego gospodarstwa.

powierzchnia, liczba zwierząt itp.). Ponadto podkreśla konieczność maksymalnego zwiększenia obecności infrastruktur agroekologicznych w naszych ekosystemach produkcyjnych, aby korzystać z ich licznych funkcji, a przede wszystkim z aktywności obecnych w nich organizmów pełniących w uprawach funkcję pomocniczą.

4.2. Zwiększenie niezależności UE pod względem zaopatrzenia w białko

4.2.1. UE ma duży deficyt białka roślinnego i większość zapotrzebowania sektora rolnego UE jest pokrywana poprzez przywóz, w szczególności materiałów paszowych, takich jak soja. Pomimo wzrostu wartości produkcji rolnej i wywozu UE była importerską netto kalorii w 2018 r. (uzależnienie od przywozu na poziomie 15 %). Wysoki poziom produkcji mięsa i przetworów mlecznych jest możliwy dzięki masowemu przywozowi roślin wysokobiałkowych (w szczególności soi i śrutu sojowej) z Ameryki. Uzależnienie od przywozu żywności wynika z powojennych umów handlowych między UE a USA. USA zgodziły się na ochronę rynków pszenicy i przetworów mlecznych UE, natomiast UE zastosowała zwolnienie z opłat celnych wobec amerykańskich produktów z kukurydzy i soi. W związku z tym nasiona oleiste i śruta trafiają do UE po cenach obowiązujących na rynku światowym. O ile krajowa produkcja soi zatrzymała się na bardzo niskim poziomie z powodu nieopłacalnych marż ekonomicznych dla soi niemodyfikowanej genetycznie i nieodpowiedniego klimatu w Europie Północnej, przywóz soi i śrutu sojowej znacząco wzrósł (+ 49 % i + 87 % w latach 1986–2013).

4.2.2. Pod każdym względem pożądane jest zwiększenie niezależności UE, jeśli chodzi o zaopatrzenie w białko. Przywóz soi z państw trzecich może być przyczyną wylesiania, degradacji lasów i niszczenia naturalnych ekosystemów w niektórych z tych krajów. Uprawa roślin strączkowych o wysokiej zawartości białka w Unii ograniczyłaby korzystanie z przywozu, a tym samym miałaby pozytywny wpływ na klimat i środowisko. Jednocześnie uprawa roślin strączkowych sprzyja różnorodności biologicznej i zmniejsza zużycie nawozów azotowych. Wreszcie zwiększenie autonomii systemów polikulturowej uprawy roślin wysokobiałkowych zmniejsza narażenie gospodarstw na zmienność światowych cen tych surowców potrzebnych do produkcji paszy dla zwierząt.

4.2.3. PE przyjął w kwietniu 2018 r. sprawozdanie, w którym wzywa do opracowania europejskiej strategii na rzecz promowania europejskich roślin wysokobiałkowych⁽²⁸⁾, zaś KE opublikowała sprawozdanie na temat rozwoju białek roślinnych w UE pod koniec 2018 r.⁽²⁹⁾, nazywane także „europejskim planem działania na rzecz białka”. Opublikowała ponadto niedawno plany wstrzymania przywozu niektórych produktów w sytuacji, gdy ich produkcja powoduje nielegalny wyrąb lasów.

4.2.4. W strategii „Od pola do stołu” KE podkreśliła potrzebę wspierania znacznego zwiększenia ilości białek roślinnych uprawianych w UE, jak również dostępności i źródła alternatywnych białek, takich jak białka pochodzenia mikrobiologicznego, morskiego i owadziego. Ponadto alternatywne materiały paszowe, takie jak owady, morskie zasoby paszowe (np. algi, wodorosty) i produkty uboczne biogospodarki (np. odpady rybne) mogą odegrać ważną rolę w osiągnięciu niezależności pod względem zrównoważonych źródeł białka. Kluczową kwestią jest promowanie zmian w codziennym sposobie odżywiania się społeczeństwa UE. Ta dywersyfikacja białek powinna odbywać się na korzyść surowych i lokalnych produktów rolnych, aby promować terytorialną dynamikę w zakresie białek roślinnych. W przeciwnym razie istnieje ryzyko zwiększenia przywozu i dostaw produktów przetworzonych, które są przedstawiane jako substytuty mięsa, a które często są nieodpowiednie pod względem odżywczym⁽³⁰⁾.

4.2.5. Rozwój produkcji białka roślinnego w UE może przynieść nie tylko korzyści ekonomiczne rolnikom oraz producentom żywności i paszy dla zwierząt, ale także szereg korzyści środowiskowych i klimatycznych. W szczególności rośliny wysokobiałkowe przyczyniają się do wiązania azotu z atmosfery w glebie, a zatem odgrywają istotną rolę w bardziej zrównoważonym obiegu azotu. Z drugiej strony rolnicy ponownie mają do czynienia z istotnym brakiem badań praktycznych dotyczących odpornych, wystarczająco wydajnych i dostosowanych do lokalnych warunków odmian.

4.2.6. Następujące elementy mogą pomóc w zwiększeniu niezależności UE pod względem zaopatrzenia w białko:

- i. Zwiększenie produkcji nasion oleistych i makuchów. Biorąc pod uwagę główny cel, jakim jest produkcja żywności, wycena nasion oleistych opiera się na wycenie zarówno oleju, jak i makuchów, i nie można ich oddzielić. Umożliwia to zwiększenie zrównoważonej produkcji żywności i energii. W tym względzie niepokoi dostępność europejskiego rzepaku: podczas zbiorów w latach 2017–2018 pozyskano 3,8 mln ton czystego białka, a podczas zbiorów w latach 2020–2021 – 2,66 mln ton. Zmiany te są odzwierciedlane w ilości przywożonych nasion i śrutu, zwłaszcza nasion soi. Spadek ilości europejskiego rzepaku wynika zarówno z niekorzystnych warunków klimatycznych, jak i z trudności

⁽²⁸⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0121_PL.html

⁽²⁹⁾ COM(2018) 757 final.

⁽³⁰⁾ <https://www.clcv.org/storage/app/media/Dossier%20presse.pdf>.

w uprawie roślin, co jest skutkiem nasilenia się ograniczeń regulacyjnych i zmniejszenia dostępności czynników produkcji. Producenci spoza Europy mają w związku z tym znaczną przewagę konkurencyjną, np. dzięki stosowaniu technik selekcji, odmian odpornych na herbicydy itp. W tym kontekście zasadnicze znaczenie mają klauzule lustrzane.

- ii. Organizacja i wsparcie sektora białka, aby promować produkcję i przekonywać do niej rolników, zwłaszcza dzięki ambitnej WPR. WPR przewiduje już szereg środków, które w ostatnich latach bezpośrednio lub pośrednio wspierały produkcję białka roślinnego w UE, ale potrzebne jest bardziej strategiczne i ambitniejsze podejście. Budżet WPR nie jest wystarczający, aby zrównoważyć skutki ekonomiczne, które są niekorzystne dla produkcji białka roślinnego w Europie. Dlatego konieczne byłoby globalne zwiększenie budżetu WPR.
  - iii. Oparcie się na badaniach:
    - a) W celu optymalizacji spożycia białka w paszy dla zwierząt gospodarskich oraz podkreślenia roli pastwisk i upraw koniczyny jako ważnego źródła białka dla przeżuwaczy.
    - b) W celu wskazania roli, jaką mogą odegrać owoce morza. Np. ryby utrzymywane w gospodarstwie rybackim i produkty akwakultury mają niższy ślad węglowy niż produkcja zwierzęca na lądzie i wychwytyują dwutlenek węgla. Przekąski z wodorostów są już dostępne na rynku. Wiąże się to jednak z dużym zużyciem minerałów takich jak żelazo, w związku z czym należy zadbać o to, by nie zakłócać równowagi wód. Akwakultura może zatem odegrać ważną rolę w osiągnięciu przez UE niezależności pod względem zaopatrzenia w białko dzięki produkcji zrównoważonej żywności i paszy dla zwierząt oraz dzięki opracowaniu nowych bioproduktów, takich jak dodatki do żywności i nowe substancje na bazie alg i innych organizmów morskich. Ponadto niebieska gospodarka w coraz większym stopniu może wzmocnić gospodarkę UE, wysokiej jakości zatrudnienie i dobrobyt ludzi w różnych miejscach, przynosząc szczególne korzyści obszarom przybrzeżnym i wiejskim.
    - c) Rolnicy muszą więcej czerpać z transferu wiedzy i podnoszenia świadomości na temat uprawy i produkcji roślin strączkowych na różnych płaszczynach: pod względem plonów, wyboru odmian, nalotu agrofagów, możliwych rozwiązań itp.
  - iv. Propagowanie ekstensywnej hodowli zwierząt gospodarskich⁽³¹⁾ jako sposobu produkcji zrównoważonych białek zwierzęcych, przy jednoczesnym zwiększeniu potencjału pastwisk i związanej z nimi infrastruktury agroekologicznej w zakresie pochłaniania dwutlenku węgla. Ekstensywne rolnictwo i wypas w lasach mogą zwiększyć odporność na pożary lasów.
- 4.2.7. EKES planuje opracować propozycję strategii mającej na celu osiągnięcie w UE otwartej autonomii pod względem zaopatrzenia w zrównoważone białka i oleje roślinne poprzez zanalizowanie potencjału roślin uprawianych w UE, unijnej akwakultury, ekstensywnej hodowli zwierząt i innych źródeł białka, takich jak owady, algi i miejskie systemy żywnościowe.

Bruksela, dnia 19 stycznia 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽³¹⁾ Raport informacyjny EKES-u „Zalety ekstensywnej hodowli zwierząt i stosowania nawozów organicznych w kontekście Europejskiego Zielonego Ładu”.